

Välinekehitys

Pöytätennis syntyi tenniksen sisällä pelattavaksi pienoisversioksi. Välineistö noudatti esimerkkilajiaan. Tarvittiin pallo, maila, verkko ja tietenkin pöytä kentäksi. Lajin alkuvaiheessa pelaajille riittivät pyöreät **samppanjapullon** korkit, kasa kirjoja verkoksi, savukkeensytytin mailaksi ja pöytä pelikentäksi – kaikki mitä kunnon illanvietoissa oli helposti saatavilla.

1880-luvulla siirryttiin pingpongia varta vasten valmistettujen välineiden käyttöön, kun Englannissa alettiin valmistaa niitä myyntitarkoitukseen. Korkkipallot voitiin korvata selluloidipalloilla. Verkkokin oli verkkoa ja mailat näyttivät pienoiskokoisilta puisilta tennismailoilta. Suomeen pöytätennisvälineistöä alkoi ilmestyä verrattain nopeasti sen jälkeen, kun sitä tuoteistettiin Englannissa. Jo 1901 Hufvudstadsbladetissa oli mainoksia Stockmannilla myytävistä pöytätennisvälineistä.¹

Välineistön ensimmäiset vuosikymmenet Suomessa

Vuoden 1901 syksyn aikana Stockmann mainosti Hufvudstadsbladetin sivuilla Ping-Pong (bordslawntennis) -välineitä. Syyskuussa julkaistiin mainos, joka oli kuvitettu pöytätennistä pelaavalla pariskunnalla. Pariskunnasta mies oli vauhdikkaammalla päällä heittäytyen pallon eteen, kun taas pöydän toisella puolella odotteleva naishenkilö odotti lyöntiä sievästi. Mainostekstissä mainitaan, että Stockmannin myymälään palaa myyntiin ”tämä jännä peli uuden lähetyksen turvin”.² Näin ollen pöytätennisvälineistöä myytiin jo ennen 1901 syksyä ja kauppa oli käynyt kannattavasti.

Vuoden 1901 aikana Stockmann mainosti useampaan kertaan Hufvudstadsbladetissa pöytätennistuotteitaan. Uutuustuotteiden mainoksissa korostettiin pelin olevan kiinnostava ja pidetty. Välineiden hinnat vaihtelivat 5–32 markkaan (nykyrahassa 22–141 €).³ Seuraavana vuonna valikoima ja yksittäisten pöytätennisvälineiden myynti laajentui niin, että välineitä oli tarjolla jatkuvasti.⁴

---

¹ Hbl 7.9.1901, 8.12.1901, 21.12.1901.

² Hbl 7.9.1901

³ Hbl 8.12.1901.

⁴ Hbl 23.2.1902.

1900-luvun alun vilkas lehtikirjoittelu väheni vuoden 1907 jälkeen. Uusi buumi alkoi 1920-luvun puolivälissä, jolloin esimerkiksi Suomen Kuvalehden H. J. Viherjuuri, eli Veli Giovanni, nosti pöytätenniksen jälleen esille. Keväällä 1925 hän julkaisi kolme kirjoitusta, jotka käsittelivät pöytätenniksen sääntöjä ja normistoja, mutta myös välineitä. Mailoja, palloja, pöytää ja verkkoja kuvattiin yksityiskohtaisesti. Mailoista todettiin, että ne olivat erilaisia. ”Jos saadaan pieniä tennismailoja, niin tietysti hyvä on, mutta niiksi sopivat yhtä hyvin ohuesta laudasta veistetyt samanmalliset mailat.” Verkko asetettiin pöydän poikki ja se oli 16 cm korkea.⁵ Erityismaininnan Veli Giovanni antoi Vesta Oy:n valmistamalle pelipaketille. Se sisälsi kaiken tarpeellisen pöytää lukuun ottamatta. Sitä sai erihintaisina, 150, 160 ja 175 markalla (45–53 €) riippuen siitä, minkä laatuisen mailan ostaja valitsi. Tarjolla oli sekä korkilla että kumilla päällystettyjä mailoja. Veli Giovanni opasti: ”Päällystyksestä on se etu, että pallot eivät pauku niitä lyödessä.”⁶

Veli Giovanni selvitti konkreettisesti, miten pöytätennisvälineitä voi itse valmistaa. Ilmeisesti toimitus oli saanut ison pinon kirjeitä liittyen aikaisempiin kirjoituksiin, ja nyt olivat hyvät neuvot kalliita. Veli Giovannin yksinkertainen mailanvalmistusohjeistus oli: ”Maila sahataan kerratusta faneerista ja upotetaan varteen, joka taas kiinnitetään lapaan parilla naulalla.” Verkon pystyi tekemään mistä tahansa harsokankaasta. Selluloidipalloja ei sentään voinut itse tehdä. Niitä saattoi ostaa esimerkiksi Urheilulaitasta neljän markan hintaan.⁷

Kroonista materiaalipulaa

Kilpailut ja harjoittelu olivat kiinni hyvistä, laadukkaista ja ajanmukaisista välineistä. 1940-luvulta alkaen materiaalipula piinasi suomalaisia pöytätennispelaajia, eikä kunnollisia tilojakaan ollut riittävästi pelaamiseen. Syy pulaan piili tuontitavaroiden säännöstelyssä ja lisensoinneissa, eikä lupaa ylimääräiseen tuontiin aina annettu hevillä.

---

⁵ SK 7.3.1925.

⁶ SK 28.3.1925.

⁷ SK 11.4.1925

Rolf Biese otti 1944 yhteyttä Ruotsin Pöytätennisliittoon. Hän kertoi, kuinka Suomessa kärsittiin materiaalipulasta ja salitkin olivat pääasiassa sotilaskäytössä. Ruotsista luvattiin lahjoitus, ja Suomeen saapui palloja, yhdeksän mailaa ja kaksi verkkoa. Pöytätennisliiton hallitus kuitenkin myi osan lahjoituksesta. Pallot ja verkot pidettiin, mutta seitsemän mailoista laitettiin myyntiin, koska rahaa tarvittiin. Vuodesta 1946 lähtien podettiin lähinnä pallopulaa. Ainakin 1 000 palloa tarvittiin pikaisesti, joista noin puolet seuroille ja toiset puolet kisoihin. Vuonna 1947 huomio siirtyi palloista pöytiin, kun pöytäpula piinasi pöytätenniksen harrastajia, eikä seuroille tuntunut riittävän niitä laisinkaan. Pöytätennisliitto oli tilannut pöytiä, mutta oli saanut vuoden 1947 joulukuun alkuun mennessä vain kaksi. Pöydät päätettiin antaa seuroille. Onnekkaita olivat Hukat ja BK. Hintaa yhdelle pöydälle tuli 3 500 markkaa. Mahdollisuudet saada lisää olivat huonot.⁸

Pöytätennisliitto toi maahan lisää palloja ja verkkoja myytäväksi 1948. Sen kokouksissa käytiin alituisesti painostavaa keskustelua varusteiden saatavuudesta. Liitto joutui itse käyttämään suhteitaan ja tuomaan maahan niin paljon tarvikkeita kuin mahdollista pulaa helpottamaan. Vuosien 1947–1948 toimintakertomuksessa todettiin, että ”on ollut pakko elää kädestä suuhun”, mutta käänne parempaan oli nähtävissä. Toiveista huolimatta 1950-luvun alussa pallopula jatkui. Liitto hankki edelleen välineistöä. Se otti yhteyttä Oy Skoha Ab:hen, jotta englantilaisia Villa-merkkisiä palloja saataisiin maahan. Kirjallinen suositus oli 50 000 pallon tuontiin.⁹ Villa-pallo oli käytetyin pallo, ja sitä mainostettiin pöytätenniksen sääntölehdessä. T:mi Pöytätennistarpeilla oli Villa-pallojen **yksinedustus** Suomessa. Samoihin aikoihin Orimattilassa toimi tehdas, joka tuotti kotimaisia pöytätennismailoja ja -pöytiä.¹⁰

Mailan kehitys koko lajin kehityksen takeena

Maila on pöytätennisvälineistöä se, joka on kokenut suurimmat muutoksen lajin yli sadan vuoden historian aikana. Palloissa ollaan tuki päädytty **samppanjapullon** korkeista 2,7 grammaisiin pyöreisiin selluloidi- tai muovipalloihin. Kirjarivistöistä on voitu luopua ja nyt pöydille asetetaan

---

⁸ Uma SPTLa, hallituksen pk. 28.11.1944, 1.10.1946, 4.12.1947; 12.12.1947.

⁹ Uaa SPTLa, hallituksen pöytäkirjat 1938-72, kokouspöytäkirja, 2/1950.

¹⁰ Uma SPTLa, hallituksen pk. 3.10.1947, 27.5.1948, 2.9.1948, 20.9.1948, 2/1950; tk. 1948; Pöytätennis - pelisäännöt ja niiden tulkinta sekä kilpailumääräykset, 1952. Ks. tarkemmin Kimmo Hovin artikkeli.

15,25 senttimetrin korkeuteen asettava verkko. Pöydistä on tullut lajille ominaiset, sääntöjen mukaan muokatut. Mailat ovat kuitenkin kulkeneet läpi isoimman kehityskaaren ja sen varaan on myös asetettu lajin kehittyminen kierrellykseen ja pelityylistä lähtien.

Alussa valmistettiin puusta pitkäkartisia mailoja. 1900-luvun alussa huomattiin, että pelistä tulee tehokkaampi ja mielenkiintoisempi kumipäälysteillä mailoilla. Pelin luonne muuttui, kun kumi tarjosi mahdollisuuden kierteiden lyömiseen. Alkujaan päälyste oli kovaa kumia. Se piti pintansa päälysteenä jopa noin 50 vuotta, kunnes sienikumi nousi vaihtoehdoksi 1950-luvun alussa. Sienikumissa oli huonoja puolia, kun tutut ”ping-pong”-äänit katosivat ja pallojen ratkaisusta tuli hyvin nopeita. Sienikumi kiellettiin päälystemateriaalina jo 1957, ja sen jälkeen päälystekehitys meni hurjaa vauhtia eteenpäin.

1950-luvun puolivälin jälkeen markkinoille ilmestyi backside-mallinen maila. Sienikumin päälle liimattiin toinen kumikerros sileä puoli ulospäin. Backside-mallista kehittyi looping tai spinni eli voimakas yläkierteinen lyönti. Kehityksen myötä peli muuttui hyökkäävämmäksi. Markkinoille ilmestyi 1970-luvun puolivälissä mailoja, jossa oli kaksi erilaista puolta. Pelistä oli tulossa tämän kehityksen myötä arvaamattomampi ja jännittävämpi. Erityisesti puolustuspelaajat suosivat kitkatonta antiloop-kumia, tavallisesti rystypuolella.¹¹

Seuraavaksi keksittiin, että pidemmät nyppylät toimivat hankalimpien kierteiden antajina. Puiseen lapaan kehitettiin myös hiilikuitukerroksia lyöntitehon lisäämiseksi. Mailojen kumeihin tuli värimääräyksiä. Kumin piti olla tumma, yksivärinen ja pinnan heijastumaton. Vuonna 1984 voimaan astui kansainvälinen värimääräys, jossa mailan eri puolet piti olla selvästi eri väriset ja erottuvat.¹²

Liimaus on ollut osa kumipäälysteen ja mailan yhteisvaikutusta peliin. Perinteisessä liimauksessa kumi liimattiin kiinteästi mailan pintaan.¹³ 1980-luvun lopussa ja 90-luvun alussa tuoreliimaus muutti pelin tyyliä jälleen. Kumit liimattiin nyt joka kerta harjoituksiin ja kilpaotteluihin tullessa ja jätettiin ikään kuin ”uimaan” mailan pinnalle, jolloin kumi liikkui sivusuunnassa. Näin peliin tuli

---

¹¹ Pöytätennis 1/1980; Esko Heikkisen tiedonanto.

¹² Pöytätennis 4/1983.

¹³ Uma Henry Pennasen arkisto, Stigan esite.

jälleen lisää vauhtia, kun lyöntiin lataantui energiakertymä. Samalla kuitenkin pallotuntuma pieneni ja pelaajat olivat taas tilanteessa, jossa harjoitusmäärien ja -tehojen piti kompensoida muuttunut tilanne.¹⁴

Tämän päivän mailasäännöissä näkyy koko mailan kehityskaari. Edelleen lavasta pitää 85 prosenttia olla puuta. Tukiaineksina saa olla hiili- tai lasikuitua tai paperipuristetta. Mailan pinnat päällystetään kumeilla, joiden ominaisuudet vaihtelevat suuresti. Pinnat ovat himmeitä ja puolet erivärisiä (musta ja punainen). On selvää, että nimenomaan sienikumeista alkanut hyökkäysmailojen voimakas kehittyminen muutti koko lajin melko rauhallisesta pingpongista nykyaikaiseksi kovaa fyysistä kuntoa vaativaksi pöytätennikseksi.¹⁵ Lajin temmon kasvaessa uuteen merkitykseen ovat nousseet myös peliasut ja erityisesti kengät. Pitkä matka on tultu juhlahumussa pelatusta illanviettopelistä tämän päivän kovatempoiseen peliin.

---

¹⁴ Pöytätennis 3/1991.

¹⁵ Suomen Pöytätennisliitto, Säännöt 2016-2017, s. 10-11; Esko Heikkisen tiedonanto.